

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גליון כ"ב

[תשפ"ה]

שנה מ"א

שיעור חורש"י פרשת פקודי תשל"ג

בתורה"ק (שמות לט, כב-כג) ויעש את מעיל האפוד מעשה אורג כליל תכלת, ופי המעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע.

ביאור הכתוב מפורש ברש"י בפרשת תצוה על הכתוב (שמות כח, לב) והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה אורג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע, וז"ל: והיה פי ראשו, פי המעיל שבגבהו הוא פתיחת בית הצואר. בתוכו, כתרנומו כפיל לגויה, כפול לתוכו להיות לו לשפה כפילתו וכו'. כפי תחרא, למדנו שהשריונים שלהם פיהם כפול לתוכו. לא יקרע, כדי שלא יקרע, והקורעו עובר בלאו, שזה ממנין לאוין שבתורה וכו', ע"כ. פירוש הדברים כי אף שלפי פשוטו מה שאמר 'לא יקרע' הוא נתינת טעם שלכן היה פי ראשו כפול בתוכו לחזקו כדי שלא יקרע, מכל מקום לאו בפני עצמו הוא, וכך אכן מבואר בגמרא (יומא עב.) ש'לא יקרע' הוא לא תעשה, שהקורע בגדי כהונה לוקה (עיין ברש"י ובשפתי חכמים שם).

ובאמת צריך עיון בזה, למה לי הך לא תעשה דלא יקרע, תיפוק ליה מלא תעשה דלא תעשון כן לה' אלקיכם (דברים יב, ד), אוהרה לנותץ אבן מן המזבח, והוא הדין בכל דבר קדושה, ומה לי נותץ אבן מן המזבח מה לי קורע בגדי כהונה (עיין מנחת חינוך מצוה קא), ואכמ"ל.

✽

בראשית הדברים, מדי דברי בהאי לא תעשה דלא תעשון כן לה' אלקיכם, אמרתי לעורר אודות איסור השחתת בתי כנסיות ובתי מדרשות, שלכמה דעות (עיין יראים מצוה שכד; שו"ת דברי חיים חלק א סימן ד) גוהג לא תעשה זה גם בזמן הזה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, והמשבר אפילו 'שמענדר' בבית המדרש עובר על לא תעשה גמור דאורייתא (עיין שו"ע או"ח סימן קנב, א ובמג"א סק"ו). והגם שנחלקו רבותינו הראשונים אם קדושת בית הכנסת ובית המדרש הוא מדאורייתא או דרבנן, שלדעת היראים (שם) היא מדאורייתא שנאמר (ויקרא כו, ב) ומקדשי תיראו, וכן כתב בקרית ספר (פרק א מבית הבחירה אוהרה קצט) דהא דדרשינן (עיין מגילה כח.) והשמותי את מקדשיכם (ויקרא כו, לא) על בתי כנסיות ובתי מדרשות, נראה

שהיא דרשה גמורה, והיינו מדכתיב 'מקדשיכם' בלשון רבים לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות שאפילו שהם חרבים קדושתם עליהם, עיי"ש, ולפי שיטתו ודאי הנותן אבן מבית הכנסת עובר על לא תעשון כן לה' אלקיכם. אולם אפילו לפי שיטת הר"ן (מגילה ת. מדפי הרי"ף בר"ה ומאן דשרי) שקדושת בית הכנסת היא רק מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא היא, מכל מקום עדיין יש לומר, שאחר שהמילו חכמים קדושה עליהם, שוב נוהג בהם לא תעשה דלא תעשון כן לה' אלקיכם (עי' פמ"ג או"ח סימן קנא במשכבות סק"ג; שו"ת דברי חיים שם ובחלק ב סימן יא; שו"ת דברי יציב חו"מ סימן נא).

ומה מצער הדבר לראות שישנם בחורים ואברכים שמחמת חסרון ידיעה חוקקים הם לפעמים בצפורן או בכלי מתוך שעמום על השולחן או על השטענדער שהם לומדים עליו, ואינם יודעים שלכמה שיטות הם עוברים בכך על לא תעשה מפורש, אשר בעיני חז"ל היה פשוט שאין שום בר ישראל חשוד לעבור עליו, כמו שאמרו (ספרי שם, ומובא ברש"י שם) על הפסוק לא תעשון כן לה' אלקיכם, רבן גמליאל אומר, וכי תעלה על דעתך שישאל נותנים למזבחותיהם חס ושלום, אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו מעשיכם הרעים למקדש אבותיכם שיחרב, ע"כ. כן בעוונותינו הרבים ישנם בני אדם שאינם נוהגים קדושה בבתי כנסיות ובספרי הקודש, והמה מקרעים ומבזים את הגמרא שהם לומדים בה, ואין איש שם על לב שיש בזה חשש לא תעשה של תורה.

לב"ק אאמו"ר זי"ע היה סידור מדפוס סלאוויטא שהתפלל בו במשך כשלושים שנה ועדיין היה נראה חדש ממש כאילו זה עתה נדפס. גם היה לו תהלים מדפוס סלאוויטא שהיה אומר מתוכו תהלים בכל יום בבכי ותחנונים, והיה נראה חדש כאילו לא נגעה בו יד. כן היה לו ש"ס מדפוס סלאוויטא, שהדפים עדיין הבריקו כאילו אך עתה יצאו ממכבש הדפוס. אאמו"ר לא נגע אף פעם בגמרא בידיו, אלא החזיק את ידיו למטה מן הספר וכך למד והתפלל. גם למו"ח בזיוו"ר הגה"ק בעל עצי חיים זי"ע היה סידור שהתפלל בו ארבעים שנה, והיה לפלא בעיני איך שהיה נראה כחדש ממש. ואילו בזמנינו התגשם העולם ואין בני אדם נוהגים קדושה בספרי קודש, והמצב הוא איום ונורא.

שמעתי מפי אחד מתלמידיו של הגאון מוהרי"צ דושינסקיא זצ"ל, מלפנים אב"ד חוסט ולאחר מכן אב"ד ירושלים עיה"ק, שפעם אחת בהיכנסו להיכל הישיבה למסור שיעור הבחין שעל הקרקע מושלכת קליפת פרי התפוז, ותיכף חזר על עקביו כשהוא מודיע בקול נחרץ: מה זאת שמשליכים קליפות במקום קדוש, ישיבה שמבזים בה את בית המדרש אינו רוצה להגיד בה שיעורים. ואכן שלשה ימים לא רצה למסור את השיעור, עד שכל בחורי הישיבה הוצרכו לפיים את

התורה ולקבל על עצמם לנהוג כבוד בבית המדרש, ורק אז חזר להגיד את השיעור.

הרי בית המדרש יש בו קדושה דאורייתא, כמו שנאמר ומקדשי תיראו, והדברים קל וחומר מהר הבית שעדיין אין בה קדושת בית המקדש עצמו ואף על פי כן אין נכנסים בה במגעל (ברכות נד.) ומכל שכן שאסור להשחית את בית המדרש. עלינו להיזהר לנהוג כבוד בבית המדרש, אין צריך לומר שלא לדבר בו דברים בטלים ועיני שטות, אלא לכבדו ולרצו אפילו מאבק, לתת כבוד למשכן ה'. מובא בספרים קדמונים (עיין ספר חסידים רמז קכח, הובא במג"א סימן קנא סק"י; משנת חכמים למהר"ם חאגיז אות ריש) על אבי אביו של רש"י הקדוש שכל בני ישראל לומדים את תורתו. כי כבר לימדונו חז"ל (אבות ד, ו) כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות, וצדיק זה שהיתה לו השגה נעלה כזו שאת ארון הקודש אין מן הראוי לכבד במטאטא אלא בזקנו כדי לתת כבוד להשי"ת, אזי בהיות שכיבר את התורה זכה שיצא ממנו רש"י מפרש התורה.

על דברים כגון אלו אמרו חז"ל (שם ו:) בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה, שבכך שבני אדם אינם נוהגים כבוד במשכן השי"ת הם מזוים בכך את התורה הקדושה. הרי כולנו מאמינים שהשי"ת משרה את שכינתו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, והיה ראוי שהבאים בשערי בית הכנסת יכנסו באימה וביראה, כפי שהוא בפוסקים (עיין טור או"ח סימן צא; ספר חסידים סימן יח; רמב"ם הלכות תפילה ה, ה; מהרש"א בח"א ברכות סב: ד"ה ק"ו) שלכתחילה צריך להיכנס ולעמוד בתפלה בבגדי כבוד, ואיככה על אף שמעוררים על כך שוב ושוב עדיין ישנם בני אדם הנכנסים לבית הכנסת בגאווה ובחוצפה.

מכל שכן הנכנסים לבית המדרש, שלחלכה קיימא לן (עיין מגילה כו:; שו"ע או"ח סימן קנא, א) מותר לעשות מבית הכנסת בית המדרש אבל לא מבית המדרש בית הכנסת, שקדושת בית המדרש היא למעלה מקדושת בית הכנסת, ומה שהותר לתלמיד חכמים לאכול ולהתנמנם בו (מגילה כח:) אינו מחמת שקדושתו פחותה מקדושת בית הכנסת, אלא לפי שהם עוסקים בתורה כל היום והתירו חכמים משום ביטול תורה, אך בכל שאר הדינים קדושת בית המדרש גדולה מקדושת בית הכנסת. כן מבואר בפוסקים (עיין שו"ע או"ח סימן קנא, ב ובמשנה ברורה שם) שכל מקום הקבוע ללימוד התורה כגון היכלי הישיבות יש בהם קדושת בית המדרש, ועליהם אמרו חז"ל (מגילה כט.) ואחי להם למקדש מעט (יחזקאל יא, טו) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, וכל הכסאות והשולחנות הנמצאים בהם הם חפצי הקדש וצריך לנהוג בהם כבוד.

זו היא הסיבה לגדל בזיון התורה שישנו בימינו, שהרי כבר אמרו חז"ל (אבות ד, ו) כל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות, ובהיות שאין אנו מכבדים את התורה כראוי, היא שגרמה לנו שיהיו הרשעים מושלים בנו. והן בעווננו ישנם במדינה זו כמה וכמה בתי כנסיות שהיו מתפללים בהם מלפנים יראי ה' ולדאבון לב המה נמכרים להבדיל לבתי מומאה ולגויים, הכל מפני שלא נהגו בהם כבוד כראוי כשהיו בבנינם (עיין רות רבה א, ב; ספר חסדים רמז רי). בני אדם נכנסים לבתי מדרשות ומרכיבים לדבר בהם דברים בטלים, ואינם נוהרים מלהרוס ולהשחית את תשמישי בית המדרש. להפדתנו, כשרואים מבחוץ בית עלוב ועוזב מבינים מיד שכפי הנראה זהו בית המדרש, כפי שכבר צווחתי על כך לפני כשלושים שנה בהגיעי למדינה זו וראיתי את מצב בתי המדרשות, כי בני אדם קונים להם לדירתם בתים מרווחים, ואילו בתי המדרשות המה הבתים המונוחים ביותר. לבשתנו, פורקי העול בונים היכלות מפוארים לתפילתם, ואילו יראי ה' קונים לעצמם בתים בהון רב, כשמאידך בית המדרש יכול להיות עלוב ומוזנח, ואין קול ואין עונה, אין דורש ואין מבקש.

מכל שכן הבחורים הלומדים בישיבה היה מן הראוי שבבואם לבית המדרש יתנו אל לב שהם באים עכשיו אל בית ה' אל משכן השכינה הקדושה, ולנהוג כבוד בספרי הקודש, כמו שנהוג שכשפותחים ספר וכשסוגרים אותו מנשקים אותו תחילה. ומה מצער הדבר שגם הבחורים אינם יודעים לנהוג כבוד ולהתיירא מקדושת בית הכנסת וקדושת הספרים, וכשנכנסים לבית המדרש רואים 'שמות' מפוזרים כה וכה, וספרי הקודש קרועים ומרושלים.

ספרים קרועים ובלויים אינם באים מחמת רוב לימוד, שהרי בעיני ראיתי ספרים של אנשים אשר לא פסק פומייהו מגירסא ועסקו בתורה יומם ולילה ממש, ואף על פי כן היו ספריהם נראים כחדשים. ברשותי נמצאים ספרים עתיקים שנדפסו מלפני כארבע מאות שנה ויותר, שנכרכו עם תיבות עץ ומנעולי כסף שהיו עושים מלפנים על כריכות הספרים, מעין מה שעושים גם היום על סידורי 'קרבן מנחה'. בימים ההם על אף שהעניות היתה גדולה מאד, בכל זאת כשהדפיסו לעצמם ספרי קודש לא עשו את הכריכה מנייר שהוא נוה להיקרע, אלא כרכוהו בכריכת עץ עבה ועטפוהו בקלף, וכך החזיקו ספרים אלו מעמד עד היום הזה כארבע מאות שנה ויותר. יתירה מזו ראיתי פעם באוצר ספרים גדול בלונדון שהיו שם ספרים שנדפסו מלפני ת"ק שנה, ויכולני להעיד שעדיין היו נראים כחדשים. יהודים אלו לא הכניסו ספרים לתוך ביתם כפי שמכניסים את שאר רהיטי הבית, כדי שהספרים יתאימו ל'סעמ' ושיוכלו להתפאר בארון ספרים מפואר שספריו כרוכים ביופי והדר, אלא ידעו שספרי הקודש הם חיותינו, והיו משמרים אותם ומוסרים את נפשם עליהם. מכל שכן שיהודים אלו שהננם השי"ת בעשירות, היו מפוזרים מהונם לכבד את התורה ואת ספרי הקודש.

הגה"ק רבי דוד אופנהיים זצוק"ל ציוה להדפיס במיוחד עבורו ש"ס, שכמדומני הוא נמצא כיום במוסקבה, שהוא יחיד במינו בעולם שנדפס כולו על הקלף כספר תורה. אינני יודע כמה עלה אותו הש"ס לרבי דוד בימים ההם, אולם גם היום כמדומני שהדפסת הש"ס כולו על הקלף היא הוצאה גדולה, והגאון רבי דוד שזכה להיות רבן של ישראל הפריש סך גדול מהונו לכבד את התורה. זאת כי בדורות עברו היו מתבוננים במה אקדם ה' (מיכה ג, 1), ויומם ולילה היה כל מעיינם לחשוב איך לעשות כבוד להשי"ת ולתורתו הקדושה, הרי השי"ת נתן לנו גמרא קדושה מתוקה ומאירה כל כך, ואיך נדפיס את הגמרא על נייר העלול להיקרע, ועל כן הלכו והדפיסו את הש"ס על קלף, שהוא אכן קיים עד היום הזה.

ובהיות שהם היו מכבדים את התורה, לכן היה השי"ת בעזרם, שלצד כל הרשעה שהיתה בעולם בימיהם, היתה התורה מכובדת על הבריות, וגדולי ישראל היו מכובדים גם בעיני הגויים, והכל נתנו כבוד לתורה. אכן אומות העולם הרגו אותם, אולם סיבת הדבר היתה לא מפני שלא העריכו אותם, אלא מפני שקינאו בהם, הכומר חשש שמא יודע לכל שהוא איש בור וריק ומתעה בני אדם, ולכן רצה להרוג את הרב, אולם באמת הכיר במעלת הרב והעריך אותו בהערכה מרובה. ואפילו מלכים ושרים שבימים ההם היה כוחם גדול מאד נהגו כבוד בגאוני ישראל צדיקי אמת, ועמדו לכבודם כעבדא קמיה מריה.

לעומת זאת בזמננו כמל כבוד התורה, הכופרים והרשעים הם המה המכבדים והם המה המכובדים, בידם נמצא הכסף ובידם כל השליטה, וכל הכבוד עבר לצד המומאה, ואילו התורה הקדושה מונחת בקרן זוית, ולומדי תורה ובני תורה הם בזויים ומבוזים בעין כל. אוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, היכן הוא כבוד התורה בימינו, כאן ישנו יהודי עני ובעל מום זקן וחולה העוסק בתורה, ושם ישנו נער צנום הרכון על הגמרא, אבל מה הם חשובים לעומת הפושעים הכופרים והמשומדים שברשותם הון תועפות והכל נמצא בידם, עד שהנסיון הוא גדול לאין שיעור. בדבר זה מוטל עלינו להתבונן על מה עשה ה' ככה.

*

הדבר ברור ואמת שזו היא מדה כנגד מדה, כי כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות, וכל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות, כל עוד שיראי ה' כיבדו את התורה, כיבדו תלמידי חכמים, כיבדו את דבר ה' ונהגו כבוד בכל דבר מצוה, היה גופם מכובד על הבריות.

בימים ההם כשאחד קנה לעצמו מזוזה, קנה את המזוזה היפה ביותר שנכתבה על ידי הסופר החשוב ביותר שמצא. כ"ק אאמו"ר זי"ע היה איש עני שכל

משכורתו מרבנות רודניק הסתכמה בסך של כו' ומחצה רייניש לשבוע (ערך שלשה דולרים, ואם כי בימים ההם היה שווי הדולר יותר משוויו כיום, עדיין היא משכורת פחותה ודלה), ואף על פי כן הפריש מכספו לכתוב לעצמו שני ספרי תורה, לבד מן ספר התורה שהיה לו מירושת אביו זקה"ק מגארליץ זי"ע. הוא לא קנה ספר תורה מוכן כפי שעושים היום, אלא שכר סופר מעיר האלאשיץ, הביאו לתוך ביתו ונתנו לו חדר מיוחד לאכילה וללינה, וכן נתנו לו חדר עבודה ששם ישב במשך קרוב לשתי שנים וכתב את ספר התורה במתינות, כשבכל אותו הזמן היה אאמו"ר מחזיק אותו ואת כל בני ביתו. כשסיים הסופר לכתוב את ספר התורה, היה רצונו של אאמו"ר לכתוב ספר תורה נוסף, בגודל בינוני, מפני שהספר שכתב תחילה היה ספר גדול, והספר שהיה לו מירושת זקה"ק מגארליץ היה ספר קטן. לאחר מכן היה אצלו עסק גדול מקניית כלי הקודש עבור הספרים, כיוצא בזה בחג הסוכות עשה אאמו"ר לעצמו סוכה נאה במקום בפני עצמו, ושלחו שליח מיוחד מרודניק לקראקא, דרך שארכה כ"ב שעות במסילת הברזל, בכדי להביא נוי סוכה, כי על אף עניותו, לצורך דברי קדושה היה לו כסף.

בך היה דרכם בקודש של כל הצדיקים. דו"ז הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע היה מתגורר בבית כפרי קטן שחלונותיו היו קטנים וסמוכים לקרקע, ולא הכיל יותר משני חדרים ומטבח, ואילו בית מדרשו היה בנין מפואר, וכן סוכתו היתה סוכה מפוארת, מפני שלדבר מצוה היה לו כסף. יראי ה' בזבוזו את כל כספם לכבוד ה' ולכבוד תורתו לקיים זה א-לי ואנוהו (שמות טו, ב; שבת קלג:), כפי שאפשר לחיובכה מבתי הכנסיות העתיקים הנמצאים בארץ ישראל. בעיה"ק צפת כפי שעוד אפשר לראות היום התגוררו היהודים בתנאים קשים, כמעט במערות, ואף על פי כן בתי הכנסיות שלהם הם בנינים מפארים, בעלי קומה ומגדלים. כן אפשר לראות מבתי הכנסיות העתיקים מזמן התנאים והאמוראים שנשארו חורבותיהם בגליל, כדוגמת בית הכנסת של רבי שמעון בר יוחאי, שאפשר להכיר על האבנים שנשארו מן הבנין שהיה הבנין מפואר, בנוי לתלפיות בכיפה נאה ובאבנים נאות וחציכות, על אף שבימים ההם סמוך ונראה לחורבן בית המקדש היה מצבם של בני ישראל כבי רע, נתונים לחרב ולכזיה, אף על פי כן כל מה שהיה בידם נתנו לכבוד בתי כנסיות ובתי מדרשות.

מאחר שהמה כיבדו את התורה ואת מצוותיה, לכן גם היה גופם מכובד על הבריות, וכך על אף כל הצרות היה בכוחו של רבן יוחנן בן זכאי לפעול אצל אספסיינוס הרשע ימ"ש שיניח את שושילתא דרבן גמליאל (גיטין נו:), כדי שיוכלו התנאים הקדושים מביתו של רבן גמליאל להמשיך להנהיג את הנשיאות, וכך אירע הדבר שמיד כשלשה שנים אחר חורבן בית המקדש כבר פרחת התורה בכל ארץ ישראל, והיתה כל הארץ מלאה חכמים וסופרים מן התנאים והאמוראים

הקדושים. כך היה גם בכל הדורות, כשנתגרשו בני ישראל מארץ ספרד, בתוך כמה חדשים התעלו בארצות גלותם בפורטוגל או באשכנז לרום המעלה, ונעשו שם שרי אוצר ושרי כספים, או עשירים גדולים שכל שרי המדינות העריצו אותם בכבוד וביראה והתחשבו בהם.

לעומת זאת בזמננו בעונותינו הרבים, הפושעים והכופרים הם המושלים ובעלי הדעה, הם המה הנמצאים ברום המעלה שהכל כורעים ומשתחוים לפניהם, הם הם המדברים והם הם האומרים, ואילו היהדות החרדית אינה יכולה לחזור לעצמה. יהודים שומרי תורה הם נשכרי רוח שבקושי מתפרנסים ובקושי מתקיימים, רובם מרוויחים כדי חיותם בצמצום, ואין השפעתם ניכרת לא בארץ ישראל ועוד יותר לא באמריקא, אלא כל הכבוד והשליטה נמצאים בידי הפושעים והמשומדים. אין זאת כי אם מפני שאנו עצמנו אין אנו מכבדים את התורה, ולכן מדה כנגד מדה אין גופינו מכובד על הבריות.

*

עלינו להתבונן באמת שלא נתעה את עצמנו, וכמה שנדבר על ענין זה אין די בכך, האם אנו נותנים כבוד לתורה כראוי, האם אנו מכבדים את הסידור ואת הגמרא, האם אנו מכבדים את בית המדרש ואת התלמוד תורה. הרי לדאבוננו ישנם כיום תלמודי תורה השוכנים בבנינים מוזנחים למאד ואין איש שם על לב, כי סבורים שבשביל 'חיידר' גם זה טוב. בעוד שבתי הספר של פורקי העול נראים יפה, הרי שבשביל 'חיידר' אין מספיק כסף.

הבה ונתבונן כמה שלימדונו חז"ל (בצה"ט.) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה חוץ מהוצאות שבתות וימים טובים והוצאות בניו לתלמוד תורה, וכתב הב"ח (או"ח סימן תיט) שבכלל הוצאת בניו לתלמוד תורה אינו רק שכר הלימוד בלבד, אלא גם דמי ראש חודש שנהגו לתת למלמדים גם הוא בכלל. אם כן אדרבה, היה ראוי שהאדם יקמץ במה שנוגע לצרכיו, שהרי אם יוציא עתה ממון על מלבוש נאה וכדומה יחסר לו מקצבתו, כמו שפירש רש"י בבבצה שם (ד"ה כל), שיש לו לאדם ליוזר מלעשות יציאה מרובה שלא יוסיפו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו לו, ואילו לצרכי בניו לתלמוד תורה יפור, עיי"ש. אך לדאבוננו עולם הפוך ראיתי, לצורכי חגוף יש לבני אדם בריוות, ואילו כשהדבר נוגע להוצאות בניו לתלמוד תורה, שעל כך אין מנכין לו ממה שנקצב לו ועל כך אמר הקב"ה (בצה"ט:) לוו עלי ואני פורע, אין בידם כסף לתת.

אין דברינו כעת אודות הסכלות וחסרון האמונה שיש בכך, כי אם על בזיון התורה שיש בדבר, שהתורה בזויה ואינה מכובדת בעיניהם, שהרי עבור חדר

שינתו ואפילו עבור בית הכסא שבתוך ביתו הוא דואג שיהיו יפים יותר ממה שהוא דואג ליופיו של התלמוד תורה להבדיל, כי בשביל 'חידר' הכל טוב. על כך אמרו חז"ל אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה, שבני אדם מסתכלים על התורה הקדושה בבזיון ובשפלות. לדאבון לב כולנו לקויים במידה זו, אין אני מוציא את עצמי מן הכלל, אלא שאני לכל הפחות מכיר בכך שאין אני נוהג כשורה, והנני מודה ומתוודה על כך.

הרי אנו מדברים מיהודים מאמינים בני מאמינים. התינח הכופר בעיקר ואומר ח"ו לית דין ולית דין אין עליו שום תימה, אולם הפליאה היא על יהודי המאמין בהשי"ת ומייחד את שמו יתברך בקול רעש גדול 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', איככה לא יהיה בית ה' נכבד בעיניו לכל הפחות כביתו. אם הוא מאמין בהשי"ת, מדוע אינו נזהר בכבוד מקום משכן כבודו, האם כך ראוי לבית ה' להיראות. אדרבה כשנתבונן, נראה דהנה בית תיפלותיהם של הגויים להבדיל אלף אלפי הבדלות המה היכלות מפוארים שמושקע בהם הון עתק, וכן בתי תיפלותיהם של הכופרים הרשעים שהם ספק מזרע ישראל ספק מן הערב רב כולם בנויים בפאר ועושר, ואילו כל המקודש מחבירו חרב יותר מחבירו (כלשון הרמב"ן באגרתו נדפסה בכתבי הרמב"ן אגרת ז), הטעמפל הקונסרבטיבי גרוע יותר מבית תיפלתם של הגויים, ובית הכנסת של אלו המכונים 'מאדערן ארטהדאקס' גרוע עוד יותר, ובית המדרש של חסידים הוא השפל מכולם מטה מטה, והקטרוג בכך הוא גדול לאין שיעור.

הן לא תהא תורה שלימה שלנו כשיחה בטלה שלהם (ב"ב קמז), הרי הדעת נותנת שיחיה בדיוק להיפך, הללו הם כופרים בעיקר ומשומדים להכעיס, ומה להם כלל צורך בבית הכנסת, ואילו יראי ה' הרי הם מאמינים בהשי"ת, ובית הכנסת הוא חייהם, שם המה מתפללים לפני השי"ת שלש פעמים ביום, ומפילים את תחינתם לפניו בבכי ובתחנונים 'סלח לנו' 'רפאינו' ו'ברך עלינו', ואיך אנו מניחים את בית ה' עלוב ועזוב. דא עקא שאפפה אותנו רוח עוועים ואין איש שם על לב לתת כבוד לתורה, וזהו הגורם לבזיון התורה בזמננו. כיצא בזה בחור העוסק בתורה כל היום כולו, אולם למגינת לב אינו נזהר בכבוד הספר שהוא לומר בו ובכבוד השולחן שהוא לימוד עליו, ובהיות שמשכן כבודו יתברך מבוזה בעיניו, הקטרוג עליו גדול, ולכן אינו רואה סימן ברכה, והקללה שולטת בכל מעשיו רח"ל.

✱

מעשה נורא מובא בספרים (עיין קיצור של"ה, מסכת שבועות ענייני לימוד דף ע עמוד ג) לגבי מה שכתב הש"ך (יו"ד סימן רעז סק"א) שידוע לחכמי האמת שיש מלאך אחד נקרא ש"ד והוא ש'ומר ד'פין, על מי שמניח ספר פתוח ויוצא שמשכח

תלמודו, עכ"ל, אשר כן גם החזנים ומלמדי תינוקות לא יסיימו בדבר רע ולא יניחו הספר פתוח ויצאו, כי מעשה היה בסופר אחד שכתב בלילה, וסיים ועמד בפסוק 'ושעירים ירקדו שם' (ישעיה יג, כא). כשעמד קודם שהאיר היום לכתוב עוד, מצא שד אחד שישב על כסא שלו ופניו בוערות כאש להבה, והיה נראה לו כאילו הבית כולו עולה באש, ואמר, ידוע תדע שאני אותו השד הנקרא שומר דפין ובאתי להזיקך, אלא שנשאתי את פניך ששמעתי עליך בעשרת ימי תשובה שאין לי רשות להזיקך. לכן אמר לו שיקבל עליו שלא לכתוב אפילו תיבה אחת עד זמן פלוני ועוד קנסות לתשובה, וקיבל עליו לעשות כן. לאחר זמן נשכח הדבר מלב הסופר ועבר על דיבורו והמשיך לכתוב את הספר. כשהאיר הבוקר יצא לדרכו וראה את אותו המזיק עומד לנגדו, ונבהל הסופר והחל לצעוק, ובהיות שכפי הנראה היה אותו סופר אדם גדול שמרוהו מן השמים ונתעלם המזיק מעיניו. המשיך הסופר ללכת לדרכו וטעה בדרך מבלי לדעת לאן יפנה, ולפתע החשיך עליו היום ומצא את עצמו בחושך ואפילה, ואז נראה אליו אותו המזיק שנית. הסופר התיירא מאד והחל לקבל על עצמו עול מלכות שמים בקריאת שמו, עד שהניחו המזיק לנפשו, והאיר לו היום ומצא את הדרך ללכת לביתו, ואף על פי כן בסופו של דבר נענש אותו הסופר בעונש גדול מאד.

מעובדא זו נוכל להתבונן עד היכן הדברים מגיעים ועד כמה מקפידים בשמי מרום על הזהירות בכבוד שמים, עד שאותו גדול נענש כל כך על מה שלא נזהר בכבוד הספר והניחו פתוח, ועל שלא קיים את הוראת חז"ל (ברכות לא). לסיים בדבר טוב. ואם כי בוודאי על המון העם כבר אמר הכתוב (תהלים קמו, ו) שומר פתאים ה', מכל מקום עלינו לדעת שכשמתרגשת ח"ו פורענות על האדם אין הדבר במקרה ח"ו, כי אין מקרה בעולם כלל. ובאמת כשם שיש שד הנקרא 'שומר דפין', יש גם שד הממונה על כבוד התורה וכדומה בכל שמות וכינויים דאית להו, וישנם מזיקים ומחבלים לרוב, לא 'מחבלים' של הפת"ח הישמעאלים, כי אם 'מחבלים' גרועים מהם, אלא שכיום מכנים להם שמות אחרים, השד הוא אותו שד לכל דבר, אלא שבכל דור ודור הוא פושט צורה ולובש צורה לפי מצב הדור, ובימינו הם מלובשים בתאונות דרכים, בשוד וכדומה, וכמה דרכים יש לטומאה רח"ל, וכבר צווחו על כך בוזהר הקדוש (ה"א סב, א) ווי לעיינין דחמאין ולא ידעין מה חמאין. בעוונותינו הרבים מצב בני ישראל כדורנו פוחת והולך מטה מטה מדי יום ביומו, בני ישראל נהרגים ונמצאים בסכנה, איש את רעהו חיים בלעו, רחמנא ליצלו.

עלינו לדעת שהשי"ת עיניו פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו (ירמיה לב, יט), ובכל מקרה לא טוב שבא ח"ו על אדם מישראל עליו להתבונן למה עשה לו ה' ככה. בזמננו, לומר כשמתרגשת ח"ו

פורענות שהדבר בא כעונש על חטא, הוא דבר מגונה בעיני הרשעים ודיבורים כאלו נחשבים בעיניהם כדברים 'חרפים' מדי, כפי שהזדמן לי פעם לדרוש ברבים אודות טהרת המשפחה, ובתוך הדברים אמרתי שמי שאינו נוהר בדברים אלו חייב כרת. לאחר הדרשה פנה אלי אחד מן הקהל בטענה מדוע אני מקלל יהודים. השבתי לו: וכי אני קיללתי, הרי התורה הקדושה היא המקללת אותו, היא שאמרה (ויקרא כ, יח) 'ונכרתו שניהם מקרב עמם', וכי גם לומר מה שכתוב בתורה אין לי רשות, ונחשב הדבר שאני מקלל. לדאבונו טומאה וכפירה זו התפשטה ביותר, לא רק בין הכופרים בעיקר שבדרך כלל אין דברי מגיעים לאזניהם כלל, אלא גם בין אלו המאמינים בה' ובתורתו, אשר הם כל כך משוקעים בקריאת כתיבי העת ובשמיעת כלי התקשורת הטמאים, עד שבאיוולתם אינם מרגישים והם תולים את כל מאורעות העולם רק בטבעיות. בגין סכלותם אסור לערב בסביבת מקרי העולם שום דבר רוחני, רק הכל הוא בטבע, שוב הגוף ושוב הגוף, וכל מעייניהם הם סביב עסקי מגוריהם ועסקי הזלילה והסביאה.

אכן יהודי המאמין בהשוי"ת עליו להתבונן על דרכיו, ואיככה לא נשים אל לב את מצב היהדות החרדית בימינו, אשר הדבר ניכר בחוש ששפל מצבה אינו טבעי כלל, מדי יום ויום אנו יורדים מטה מטה ואנו נתונים ללעג ולקלס בעיני כל עד אשר תסמרנה שערות ראש ואין שואל ואין דורש ואין מבקש. אין זאת כי אם מפני שאנו עצמנו אין אנו מכבדים את התורה ואת מצוותיה ולכן מדה כנגד מדה גם אנו בזויים ושפלים בעין כל.

*

מלפנים בישראל היו הכל מייקרים מכבדים את הרבנים ומכל שכן את הרבנים הגדולים ראשי המדינה, כמו שידוע שגדולי ישראל כדוגמת הגאונים אב"ד לעמבערג, אב"ד פרעשבורג, אב"ד פעסט ועוד, היו מוערכים ונערצים בעיני הכל, והכל היו יראים אפילו לקבל את פניהם מגודל הדרך ארץ ויראת הכבוד שהיו להם מהם. אולם לא זו בלבד, אלא אפילו נשיאי וראשי הקהילות היו נכבדים בעיני הכל. ראש הקהל ונשיא הקהילה היה איש נכבד שכל הקהל נהגו בו כבוד ביודעם שהוא עוסק בצרכי ציבור באמונה. בימים ההם לא היה ראש הקהל מקבל משכורת מקופת הקהילה כפי שנהוג בימינו, וכן כל ממוני הקהל כולם עסקו בצרכי ציבור לשם שמים שלא על מנת לקבל פרס. לא כפי שהוא המצב כיום, שגם כשמבקשים מבעל קורא לקרות את המגילה או לקרות בתורה הוא מבקש על כך שכר, בטענה שהוא אינו שמש הקהל. היום צריך לשלם על הכל, עד שגם מי שאומר קדיש צריך לשלם לו על כך שהואיל לומר קדיש. דבר זה הריהו בזיון המצוה, כי מן הראוי היה שהוכות לעשות את המצוה תהא נחשבת לזכות, שהכל יהיו חפצים לזכות בה (עין טור אר"ח סימן נג, ו; שו"ת הרשב"א חלק א סימן תעב).

בדורות עברו היו התורה והמצוות מכובדים בעיניהם, והיו העוסקים בצרכי ציבור מתעסקים בהם לשם שמים שלא על מנת לקבל פרס, ולכן היו הכל מכבדים ומייקרים אותם. לשליח ציבור היה נבחר מי שהוא זקן ורגיל ופרקו נאה ודעתו מעורבת עם הבריות (תענית טו.), והיה נכבד בעין כל, עד שעל מצבתו כתבו 'פה נטמן שליח ציבור' וכדומה, וכל יוצאי חלציו היו מתפארים ביוחסם שהם מצאצאי השליח ציבור, בהיותם מכבדים ומייקרים את התורה ואת מצוותיה. כיוצא בזה כל עסקני הקהל היו נכבדים בעיני העם, והקהילה התנהלה על פיהם של שבעה טובי העיר אשר על פיהם יצאו ועל פיהם יבואו, הם הנהיגו את הקהל ביד רמה והתקינו תקנות הן בעניני רוחניות וקיום המצוות והן בדיני ממונות בין איש לרעהו, הם החליטו אודות הזכות לשכור את ה'ארענדא' ושכירות החנויות, ובידם היתה הסמכות להטיל את מיסי הקהל על המלח ועל היין שעשו לכבוד פסח וכדומה, כפי שאפשר לראות בענינים אלו תשובות לאלפים בספרי רבותינו הראשונים והפוסקים, והובאו מדבריהם בחושן משפט (הלך ב סימן קסג). ובהיות שהיו נחשבים ונערכים בעיני כל הקהל, תקנו לומר 'מי שברך' מיוחד בכל שבת לכל מי שעוסקים בצרכי ציבור באמונה.

אולם מה נאמר בזמננו, שבהרבה מקומות זה האיש שנבחר לעמוד בראש הוא איש בור וריק שאין לו דבר אחר להתעסק בו מלבד מה שהוא עושה לעצמו. לפעמים הוא נוטל את כספי הקהל לעצמו, ולפעמים הוא מאבדם ומבזבזם לריק, ובין כך ובין כך כספי הקהל נאבדים, ואחר כך הוא עוד רוצה שיעשו עבורו 'מי שברך'. לדאבונו בזמן הזה רבים מן העוסקים בצרכי ציבור המה המשומדים, ועל כן עדיף שלא לומר 'מי שברך' זה כי אנחנו לא נדע על מי לבזבז באמירת 'כל מי שעוסקים בצרכי ציבור באמונה'.

לדאבון הלב רב הוא הבזיון בכל עניני היהדות בזמננו, כשבזיון התורה הוא לאין שיעור. לומדי התורה ותלמידי חכמים המה שפלים ונבזים, ולעומתם פושעי ישראל המה נכבדים ונערכים, עליהם מדברים כל הזמן בכלי התקשורת ותמונותיהם מתנוססות בכל כתבי העת. המה נחשבים לא רק בעיני הפושעים אלא אפילו בעיני יראי ה', שגם הם מסתכלים כלפי הרשע המשומד מלמטה למעלה ונוהרים בכבודו שלא לדבר בגנותו. כשנוגעים לאיזה משומד בקצה אצבעו חשים אף יראי ה' חובה לכבות ולהתאונן עליו, וכשמת אחד מהם מדברים על כך בכל מקום, ואילו כשנפגע או נעדר ח"ו איש ירא ה' לא איכפת הדבר לאף אחד. וכבר כתב בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת וישלח ד"ה עוד י"ל כי הנח) שישנם ג' מיני גליות, גלות ישראל בין הגויים, גלות תלמידי החכמים בין עמי הארץ, וגלות תלמידי החכמים הכשרים בין אלו החכמים להרע שהם שידין יהודאין, עיי"ש. כך כבר כתב בדורו מלפני כמאתיים וחמשים שנה, ומה נעני אנו בדורנו שהדבר ניכר שיראי ה' יורדים מטה מטה, גולה אחר גולה, גולה וסורה. כל זאת היא כאמור

מדה כנגד מדה, פועל אדם ישלם לו (איוז לה, יא), בשביל שאנו מבזים את התורה, לכן היינו ללעג ולבוזין הן בעיני הגויים והן בעיני עצמנו.

✽

עֵתָה נבוא לפרש מה שנראה לרמז באלה מקראי קודש, ויעש את מעיל האפוד מעשה אורג כליל תכלת, ופי המעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע.

דַּהֲנָה נודע מה שנתבאר על פסוקים אלו בדברי המקובלים (עיין רקאנטי פרשת תצוה; מדרש תלפיות ענף בגדי כהונה) שביום הכיפורים כשרואה הס"מ שהכהן גדול מתוודה ואומר 'חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל, כפר נא לעוונות לחטאים ולפשעים שחמאו שעוו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל', והיה לשון של זהירות מלבין (וימא סו). ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם (במדבר טו, כו), הדבר חרה לו עד מאד, שהרי במשך השנה כולה עמל ביגיעה גדולה להחטיא בני אדם, ובקושי גדול עלה בידו להחטיא את פלוני בעבודה זרה ואת פלוני בחילול שבת וכדומה, כשבימים ההם לא היתה מלאכתו קלה כפי שהיא בימינו, עד שעלה בידו למלא אוצר מלא בחטאיהם של ישראל, ולבסוף הכהן גדול מכפר על בני ישראל בשעירי חטאת, וכל עמלו ויגיעו של הס"מ היו להבל ולריק, כשבני ישראל ששים ושמחים על שזכו בדין.

ברוב כעסו של הסטרא אחרא היה עלול להיכנס לבית המקדש ולקרוע בפועל ממש את בגדי הכהונה, כפי שבא להאבק עם יעקב אבינו ע"ה, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו (בראשית לב, כו), וכפי שבא לריב בפועל ממש עם רבותינו הקדושים הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא זי"ע^(א), וכפי המקובל בידינו שהתגרה עם

(א) כאשר הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ואחיו הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע הלכו בגלות, הגיעו בדרכם לביאלא-ביליץ (הן שתי ערים הסמוכות זו לזו, ורק גשר מפריד ביניהן, וביאלא היתה שייכת למדינת פולין, וביליץ לגרמניה). אחר שהשפיעו לטובה על אנשי ביאלא, רצו לעבור על גבי הגשר לביליץ, אולם אז נעמד הרשע הסטרא אחרא בדרכם וחרבו שלופה בידו, והזהירם שלא ימשיכו בדרכם, באמרו להם: לא תעבור כי פן בחרב אצא לקראתך. אולם האחים הקדושים אמרו 'גירא בעיניה דשטנא' ורצו להמשיך בדרכם ולא לשמוע לו, ואז אמר להם הבעל דבר, שאם ילכו יעזוב הוא את כל העולם ויתגרה רק בהם. הרבי ר' זושא, ברוב קדושתו, אמר שאינו ירא ושיכולים להמשיך ללכת, אבל הרבי ר' אלימלך סבר שלא לילך, והם חזרו לאחוריהם. ודבר זה היה נראה בעין, שבכל מקום שעברו בו, הנהיגו שם את דרך החסידות, וביאלא היתה עיר חסידית לתפארת עם חסידים ואנשי מעשה משך רבות בשנים עד החורבן, ואילו ביליץ הסמוכה לה כבר היתה מקולקלת. (שפע חיים חורשי" פרשת ואתחנן תשמ"א, ועוד).

זק"ה מהרצ"א מדינוב זי"ע², לולא שהזהיר השי"ת 'לא יקרע', שאזהרה זו עומדת לנגדו שלא יקרע בפועל את בגדי הכהונה, שהרי גם הס"מ אינו יכול לעבור את הגבול שקצב לו השי"ת, ולכן לא אמרה תורה 'לא תקרע' בלשון נוכח, כי אם 'לא יקרע' שבשום אופן לא יקרע, אתד"ק בתוספת ביאור. אכן יש לנו להבין מדוע רמזה התורה ענין זה במעשה המעיל דווקא.

(ב) מסופר על זק"ה מהרצ"א מדינוב זי"ע בעל בני יששכר, שנחטף על ידי החיצונים בהיותו תינוק בן כמה ימים. גופא דעובדא הכי הוה, שאביו מוה"ר פסח זצ"ל גר בכפר והיה עני ואביון, שכל פרנסתו היתה מבית מזיגה שהחזיק למכור יי"ש לגוי המקום, ומחמת שלא היה כלום בבית הלך העיריה להביא כמה דברים חיוניים עבור היולדת. והיה בבוקר כשקמה זקנתי הצדיקת ע"ה והסתכלה על הילד, התחילה לצעוק שאין זה הילד שלה, והיתה מייללת והולכת בבכי וקול מר: איפה הילד שלי. לקול צעקתה נבהלו והגיעו אנשי המקום, וחששו שמחמת חולשת הלידה נפגע דעתה ל"ע, והתחילו לדבר על לבה שלא יתכן כזאת במציאות שהוחלף הילד ובודאי שזה הבן יקר שלה, אך היא בשלה ובזעקתה כי רבה: מהרו וסלקו את השרץ הזה מכאן, אני לא רוצה להסתכל עליו. הילד היה בוכה וצורח בקולי קולות, אבל היא באחת שאין רצונה להניק ילד זה.

בינתיים חזר זקני מהעיר, ובצר לו עלה על סוס ורכב במהירות לליזענסק אל דודה הקדוש הרבי ר' אלימלך זי"ע, לשאול בעצת איש האלקים. ויהי אך פתח הדלת מיד קרא הרה"ק הרבי ר' אלימלך לעברו ואמר: הלא אשתך צודקת, אכן החליפו את הילד. וצויה אותו ליקח את הילד אשר עמם בבית ולהוציאו אצל השיחים ליד המים אשר בקצה עיר מגורו יאווערניק, ושם יקח מקל ויכה אותו ללא רחמנות עד שיחזירו לו את הילד שלו. כך עשה, והילד שהיה מוכה על ידו ככה וצעק בקולי קולות, עד שלפתע הגיחו ויצאו מתוך השיחים כמה נשים זקנות וצעקו: תחזיר את הילד שלנו וקח לך את התינוק שלך, ותוך כדי כך זרקו את הילד. הוא תפסו תיכף והעלהו עמו על הסוס והביאו הביתה, וכשראתה אותו אמו מיד הכירתו ושמחה בו. את הסיפור הזה שמעתי גם מאמי הרבנית הצדיקת ע"ה, והוסיפה לספר שהרבנית הצדיקת מבלאזוב ע"ה הראתה לה את המקום המדויק היכן זה היה אצל שיחי ערבה שגדלו ליד המים. וזקני הקדוש בגדלותו היה אומר שעוד זוכר את אותו לילה שנמצא בין שדים ערטילאים.

... ולא לחנם התנכלו לו בזה לעומת זה. כפי שידוע שכל ימיו היה לוחם נגד כוחות הטומאה, ובכל ספריו הקדושים מדבר נגד ההשכלה והאפיקורסים. כן דרכו בקודש היה להתפלל בכל יום מנחה גדולה (ועיין אגרא דפרקא אות רג, ובדברי תורה [מונקאטש] א' קד), להכניע בזה כוחות הטומאה, ובכך היתה כל עבודתו הקדושה ללחום בתמידות נגד הסטרא אחרא. ואף פעם לא היתה לו מנוחה, כל ימיו נאלץ לברוח ממקום למקום.

כשהציעו לו את הרבנות בעיר מונקאטש שבארץ הגר, בא להתיעץ עם מחותנו הוא זקני הקדוש בעל עטרת צבי מזידיטשוב זי"ע, וישאל אותו העטרת צבי אם הוא מכיר את השר של אונגארן, והשיב הבני יששכר: בודאי שאני מכירו (א שאלה צו איך קען אים?), הלא הוא לובש מכנסים אדומים, ויש לו שריטה במצחו. ואמר זקני הקדוש מזידיטשוב: אני עשיתי לו השריטה הזאת כאשר פגשתי אותו בהרי הרעטונדא, ושם נאבקתי עמו עד שפגעתי במצחו. היינו שנלחם עמו בפועל ממש, בבחינת מה שכתב ביעקב אבינו (בראשית לב, כה) ויאבק איש עמו, וכדרך צדיקי אמת שחרפו את נפשם ללחום מלחמת ה' צבאות למעלה ולמטה. ולכן מיד בילדותו התגברו נגדו כל כוחות הסטרא אחרא עד כדי חטיפתו בכח. (שיעור חורשי פרשת שמות תשכ"ז, ועוד)

והנראה לומר, על פי המבואר בגמרא בכמה מקומות (זבחים פח: ערכין טז.) שהמעיל בא לכפר על עון לשון הרע, אמר הקב"ה יבוא דבר שבקול (רש"י: פעמונים שבו) ויכפר על מעשה הקול (לשון הרע). והנה שורש וחומר חטא לשון הרע הוא, לפי שכל אדם מישראל יש בו נשמה קדושה חלק אלוה-ממעל אשר בצלם אלקים עשה את האדם (בראשית ט, ו), כאמרנו 'אלקי נשמה שנתת בי טהורה וגו' ואתה משמרה בקרבך', נמצא שכשאחד הולך ומספר לשון הרע על חבירו ומוציא עליו דיבה לבוותרו, הרי מבזה בכך את יציר כפיו של הקב"ה שנותן בו חיות ויש בו נשמה קדושה, והוא מבזה בכך אדם שהשי"ת האוהב את עמו ישראל והבוחר בעמו ישראל באהבה אוהבו.

יש מכתב קודש מרבה"ק מלובלין ז"ע (שהעתק ממנו נמצא ברשותי) בו כתב בזה"ל: אני אוהב את ישראל מחמת שהשי"ת אוהבם, עכ"ל. הרי השי"ת הוא אוהב את עמו ישראל ואיך נשנא את מי שה' אוהבו, ואיך יתכן שידבר אדם רעה על אדם שהשי"ת בחר בו לעם נחלתו, אם כן המבזה את רעהו הוא כמבזה ח"ו את השי"ת. בפרט לפי מה שאמרו חז"ל (שבת קה: מו"ק כה.) העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע, למה זה דומה לספר תורה שנשרף שחייב לקרוע, ע"כ. נמצא שכל נשמת ישראל יש בה קדושה ודינה כספר תורה, וגופו של אדם מישראל הוא כנרתיק של ספר תורה, ואיך לא יתירא האדם לדבר סרה על ספר תורת ה' ולבוותרו.

כיון שכך, שהמדבר לשון הרע על חבירו הוא מבזה בכך את הקדושה שישנה בכל אדם מישראל, על כן מדה כנגד מדה הוא גורם בכך גם לבזיון הקדושה בעולם, כמו שאמרו חז"ל (יבמות סג:) בעון חיים מתים מתחטטים. וכפי שכתב זקנה"ק מצאנו ז"ע (שו"ת דברי חיים חלק א יו"ד סימן נג) בטעם הדבר שנהגו בני אשכנז שאם נפל ספר תורה ח"ו לארץ מתענים כל הקהל, ואם נפלו תפילין מתענה האדם עצמו שנפלו מידיו (עיין מג"א סימן מד סק"ה), שבאמת אין לזה רמז בש"ס, ואף שבשו"ת אמרי אש (חלק א סימן ו) כתב להחזיק המנהג על פי דברי הירושלמי (פומה ז, ד) על הפסוק (דברים כז, כו) ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת, זה החזון שהוא עומד, והכוונה על חזן הכנסת שלא העמיד את ספר התורה כראוי, אולם גם משם עדיין אין ראיה לחייב את כל הקהל בתענית, שהרי אין האשם נתלה אלא בחזן שלא העמיד את הספר כראוי, וכן האריכו בעוד ספרי שו"ת לתת מקור וטעם למנהג. אולם בשו"ת דברי חיים כתב: אמנם נראה לי לומר, דהטעם הוא דמבואר בגמרא (תענית טז.) שאמרו על מה שמוציאין התיבה לרחוב, לומר כלי צנוע היה לנו ונתבזה בעוונותינו, הרי שעוונות גורמין לבזיון התורה, ואם ח"ו נקרה סיבה לבזיון התורה ודאי מחמת חטא אנשי אותה העיר, והיינו אותם שהיה להם הכלי צנוע ונתבזה, ולכן כל בני בית הכנסת והחברות של אותה בית הכנסת ראויים להתענות

לתשובה על עוונותיהם שגרמו הכלי צנוע הקדושה שנתבזה מחמת עוונותיהם, עבד"ק.

ולדרבנו, נפילת ספר התורה ובזיונה בא מדה כנגד מדה, בשביל שאותו הקהל חטאו בכך שלא נהגו כבוד בתורה הקדושה, אם בכך שלא עסקו בתורה ואם בכך שדברו ח"ו כנגד התורה, או שחטאו בכך שלא נהגו כבוד בבית המדרש ולא נהגו כבוד בתורה הקדושה בעת קריאתה, שלא לספר בשעה ששומעים את דבר ה', כמו שלמדו חז"ל (סוטה לטו.) מן הכתוב (נחמיה ח, ה) וכפתחו עמדם כל העם, אין עמידה אלא שתיקה, שנאמר (איוב לב, טז) והוחלתי כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד. כן לכמה דעות (עיין שו"ע או"ח סימן קמו, ד) צריך לעמוד בעת הקריאה כפשטיה דקרא דכתיב עמדו כל העם. אולם הכל מודים שיש בכלל עמידה זו שתיקה, ומשעה שנפתח הספר התורה אסור לספר אפילו בדברי תורה. ובשביל שהקהל לא נהגו כבוד בתורה, הוא שגרם להם שנפל הספר ח"ו, ואם יוסיפו לחטוא עוד יותר, אזי עלול החטא לגרום ח"ו שיישרף הספר, כי ככל שבני אדם מבזים את התורה הם גורמים בכך שהתורה תתבזה עוד יותר מדה כנגד מדה, בשביל שהם לא נהגו כבוד בדברים שבקדושה, ולכן פועל אדם ישלם לו ונגרם על ידם בזיון לקדושה.

כשאנו רואים את בזיון התורה הגדול בדורנו, לא נטעה לחשוב שאותו הרשע המבזה את התורה הוא שגרם לבזיון התורה, אלא עלינו לדעת שחטאינו הם שגרמו לכך שאותו רשע יעזי פניו כל כך לבזות את תורתנו הקדושה ולחלל את כבודה, ולולא שאנו פגמנו בכבוד התורה, לא היה באפשרות ששבת קדשנו תתחלל בראש כל חוצות, לא היו הרשעים מחללים את כל מועדי ה' ואת יום הכיפורים, ולא היו כל בני התורה מבזים כל כך. אלא שאנו עצמנו לא נהגנו כבוד בתורה, דברנו סרה על תלמידי חכמים, סיפרנו לשון הרע על יראי ה' ובזינו אותם, ולכן מדה כנגד מדה מתבזית התורה הקדושה.

*

הוא הדבר גם לגבי בגדי הכהונה. כל עוד שבני ישראל מכבדים את התורה ואת חלק הקדושה שבקרב כל אדם מישראל, אזי בגדי הכהונה נשמרים בקדושתם מבלי פגם. אולם אם ח"ו בני ישראל מבזים את הקדושה ואינם נוהגים בהם כבוד, ואם מדברים סרה על חלק הקדושה שבכל אדם מישראל ובפרט על תלמידי חכמים, אזי מדה כנגד מדה מתבזים בגדי הכהונה, וניתנה ח"ו רשות לטומאה לקרוע את בגדי הכהונה. ולזה אמרו חז"ל (שבת קטז:) לא חרבה ירושלים

אלא בעון שביזו בה תלמידי חכמים, שעל ידי כך שבני ישראל ביזו את הקדושה לדבר סרה על עם ה' ולכזות תלמידי חכמים, אזי מדה כנגד מדה נתנו בכך כח לצד הטומאה לקרוע את בגדי הכהונה, וניתנה הרשות לטיטוס הרשע להיכנס להיכל ולשרוף את בגדי הכהונה.

על כן דייקא במעשה המעיל שבא לכפר על עון לשון הרע אמר הכתוב לעיל, והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה אורג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע, וכן בפרשתן, ויעש את מעיל האפוד מעשה אורג כליל תכלת, ופי המעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע, וכתבו בשפתי כהן על התורה ובעוד ספרי קודש לפרש, שבמעשה המעיל שבא לכפר על לשון הרע, בא הכתוב לרמוז על פי האדם, שפה יהיה לפיו סביב, שיעשה שפה וחומה לפיו שלא יהיה פיו כחומה פרוצה באין מעצור, כדרך שעושים שפה למעיל, וכמו שאמרו חז"ל (ערכין מו:): שמסיבה זו סיבב הקב"ה את פי האדם בשני חומות בשיניים ובשפתיים, כדי שיהא בכוחו לנעול את מפתחי שפתיו, עיי"ש.

ולכן על כך סיים הכתוב, שאם אכן שפה יהיה לפיו סביב לשמור פתחי פיו שלא לדבר סרה על הקדושה, אזי לא יקרע, לא יהיה ח"ו כח בידי הס"מ לקרוע את בגדי הכהונה, כי כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות. אבל אם בני ישראל ידברו ח"ו לשון הרע ויבזו תלמידי חכמים, אזי בכך הם נותנים כוח לסטרא אחרא לבוא ולקרוע את בגדי הכהונה.

*

בחתם סופר (תורת משה פרשת תצוה) הביא דבר נורא בשמו של הגה"ק רבי שמשון מאסטרופליא זי"ע בסוד הכתוב האמור, וזל"ק: הגה בפסוק זה מרומז בראשי תיבות והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מ'עשה א'ורג שם ס'מ'א'ל' הידוע. 'כפי' הוא שם קדוש שמרומז בפסוק (שמות לג, כג) והסירותי את 'כפי', המפריד בין נוקבא דיליה שלא יבואו ויתחברו יחד, אשר היא מרומזת בראשי תיבות ת'חרא י'היה ל'ו לא י'קרע, שהוא ראשי תיבות 'לילית' בידוע, עכד"ק. זהו ענין עמוק מסתרי תורה מסודות מעשה בראשית אשר נגלו לצדיקי אמת, אכן לא נתבאר בדברי קדשו מהו ענין שם 'כפי' שיש בכוחו להפריד ולמנוע את התחברות הס"מ ונוקבא דיליה.

והנראה לכאר כפי הניתן להבנת אנשים כערכנו, על פי מה דאיתא בזהר הקדוש (תיקוני זוהר בהקדמה ג, א) והביאו זק"ה זי"ע בבני יששכר (מאמרי

תשרי ט, ד) ובאגרא דפירקא (עיין אות כב אות כג ואות כו), שבשעה שהאדם מדבר יש ב' בחינות, בחינת דיבור ובחינת קול, ובכל פעם שהוא מדבר צריך לכוון שבחינת קול הוא בהוי"ה ובחינת דיבור הוא בסוד אדנ"י, שם י"ה ב"ה ביחודא שלים, עיי"ש. כך שכאשר יש יחוד והתחברות בצד הקדושה, אזי זה לעומת זה עשה האלקים (קהלת ג, יד) אין התחברות בצד הטומאה. אולם אם ח"ו מדברים דברים אסורים, דיבורי לשון הרע, רכילות, שקר וליצנות, אזי אדרבה בכך גורמים פירוד בין שם הוי"ה לשם אדנ"י, בין בחינת קול לבחינת דיבור, ועל ידי זה נהיה ח"ו חיבור לכוחות הטומאה ומתייחדים הם"מ ונוקבא דיליה רח"ל.

על כך דייקא בפרשת מעשה המעיל שבא לכפר על עון לשון הרע, נתן הכתוב את תיבת 'כפי' בין תיבות ל'פיו ס'ביב מ'עשה א'ורג, שמהם יוצא בראשי תיבות שמו של הם"מ, לבין תיבות ת'חרא י'היה ל'ו ל'א יקרע, שמהם יוצא בראשי תיבות שמה של הנוקבא, ללמדנו שחיבורם ופירודם של הם"מ ונוקבא דיליה הכל תלוי ב'כפי', בפי האדם. אם יזכה האדם לקדש ולטהר את מוצא פיו שלא לדבר רק את מה שמוטל עליו לדבר, וקודם כל תיבה ותיבה שהוא מוציא מפיו הוא מנפה את מוצא שפתיו ומתבונן היטב אם צריך הדבר לאמרו ומותר לאמרו או שאין מן הראוי לאמרו, עד שיהיה בבחינת 'כפי', שיהיה פיו כפיו של הקב"ה, בכך הוא גורם פירוד לצד הטומאה ויתפרדו כל פועלי און. אבל אם ח"ו פיו אינו כפיו של הקב"ה, אלא יש לו פה טמא המדבר ככל העולה על רוחו, אזי בכך הוא גורם להתחברות כוחות הקליפה, ונהיה ח"ו כינוס לרשעים (עיין סנהדרין עב, ב) לחבר את הם"מ עם הנוקבא דיליה שאין לך דבר גרוע מזה.

עד היכן הדברים מגיעים נוכל להתבונן ממה שכתב בשפתי כהן על התורה ברמז הכתוב (שמות כח, לא) ועשית את מעיל האפור כליל תכלת, על פי מה שאמרו בגמרא (ערכין טו:) תנא דבי רבי ישמעאל, כל המספר לשון הרע מעריל עוונות כנגד שלש עבירות, עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים, כתיב הכא (תהלים יב, ד) לשון מדבר גדולות, וכתוב בעבודת כוכבים (שמות לב, לא) אנא חטא העם הזה חטאה גדולה וכו', עיי"ש, הרי שחטא לשון הרע חמור יותר מחטא עבודה זרה. לזה אמר הכתוב את מעיל האפור, 'מעיל' מלשון 'מעל', הרמז שהמעיל שבא לכפר על לשון הרע הוא מעל האפור שבא לכפר על עבודה זרה, וכפרת המעיל היא למעלה מכפרת האפור, בהיות שחטא לשון הרע חמור מחטא עבודה זרה, אתד"ק עיי"ש והדברים נוראים.

השמירה וההגנה שיש לצד הקדושה נגד הסמרא אחרא היא הזהירות בקדושת הדיבור, ולכן אמר הכתוב שפה יהיה ל'פיו סביב מעשה אורג כפי

תחרא יהיה לו, דהיינו שריון, שהשפה שהאדם עושה לפיו הוא שריון ומגן בעדו מן הפורענות שלא תקרב אליו הטומאה, ואילו המטמא את מוצא שפתיו, הוא משבר בכך את השריון המגן עליו בפני הסטרא אחרא, ועל זאת ידו כל הדווים.

✱

עיקר הקדושה תלויה בפה, ועיקר הדבר שעל ידו אפשר לבחון למי החותמת ולמי הפתילים, מי הוא ההולך בדרך הישרה ומי הוא המקלקל ארחותיו, הוא על ידי הפה. האיש שהוא שומר את מוצא פיו ויש לו פה קדוש – על דרך שאמרו חכמים זה על זה (ראה סנהדרין כג; ר"ן גדרים ב; בד"ה ושבועות) 'פה קדוש יאמר דבר זה' – היינו שפיו קדוש וטהור מדיבורי לשון הרע, רכילות, שקרים וליצנות, בידוע שהוא הולך בדרך ה'.

אין דברינו כעת אודות בעלי מדרגה שבכל דיבוריהם המה מיוחדים יחודים, כפי שזקק"ק מהרצ"א מדינוב זי"ע (הוספות מהרצ"א אות קמה, וראה אנרא דכלה פרשת וירא בד"ה ויטע אשל) מורה לכל אדם מישראל, שירגיל את עצמו שגם כשהוא מדבר דיבורי חול בלשון אידיש, יעשה מן התיבות גימטריאות ויכוין בהם צירופי שמות הקדושים, והוא אף נותן סימן בתיבות שונות, איזה יחוד לכוין בתיבת 'ברויט' ומה לכוין בתיבת 'פלייש' עיי"ש. ואכן אני הכרתי צדיקים יראי ה' שהיתה להם מדרגה זו, ואחד מהם הוא הרה"ק מבלאזוב זי"ע שהיה שוהה בין כל תיבה לתיבה כדקה שלימה כשהוא מתנועע ומעמיק במחשבתו, והיה ניכר עליו שהוא מתבונן ומחשב על כל תיבה שהוא מוציא מפיו מה לכוין בה. זו היא אכן מדרגה שזכו אליהן צדיקים יסודי עולם, אולם הדבר השווה לכל נפש הוא לכל הפחות להזהר בסור מרע, שלא לדבר לשון הרע, רכילות, שקרים וליצנות, אשר כל התורה תלויה בזה והוא יסוד התורה כולה.

לדאבוננו פשתה המספחת בהמון העם שפיהם מלא חלודה, ורכים המה המחמירים בכל מיני חומרות, אולם כל חומרותיהם אינה חשובה כלום אם פיהם ודיבורם אינם כדת. מה נואלו אותם בני אדם שהם כמוכרחים לדבר ולפמפט כל היום כולו, ואינם יכולים לחדול מללהג אפילו באותה שעה שהם נכנסים לבית המדרש. הרי מן הראוי היה שלכל הפחות אותה שעה שכבר נכנס האדם לבית המדרש להתפלל ולשמוע קריאת התורה, יסתום את פיו מלדבר. כבר אמרתי פעמים אין מספר, שמי שאינו יכול להימנע מלשוחח בעת התפילה, טוב יותר שיתפלל בביתו ביחידות, שהרי על המתפלל בביתו לא אמרו חז"ל (זוה"ק תרומה חלק ב קלא, ב) דעביד קלנא בשכינתא ואין לו חלק באלקי ישראל, והוא בבחינת (אסתר ז, ה) הגם לכבוש את המלכה עמי בבית. אין שום ספק בעולם,

שהבא אל הרב לשאול, אם הוא מחמת טבעו הרע וחבריו הרעים ילך לבית הכנסת אזי יהיה מוכרח לדבר ולא יוכל לשתוק כשחבריו ידברו אליו, מה יעשה, אזי פסק ההלכה לאמיתה של תורה הוא שלא יבוא לבית הכנסת להתפלל אפילו ביום הכיפורים, ועל פי תורת משה טוב הדבר ששלשה חדשים לא יבוא לבית הכנסת להתפלל מאשר פעם אחת ידבר באמצע חזרת הש"ץ.

כבר הבאתי כמה פעמים את דברי הרדב"ז (שו"ת הרדב"ז ח"ד סימן ה אלף עט, וכן שם סימן צד אלף קסה) ומן הראוי לחזור על דבריו פעם אחר פעם אולי יועילו הדברים אפילו ליחיד. הרדב"ז נשאל אודות המנהג שנהגו במצרים, שהקהל לא התפלל תפילת לחש, רק מיד כשסיימו הקהל 'גאל ישראל' פתח השליח ציבור בתפילה בקול, והקהל מקצתם שתקו ויצאו ידי חובתם על ידי השליח ציבור, ומקצתם התפללו עמו בלחש, שהוא לכאורה נגד דינא דגמרא שתקנו להתפלל תפילת לחש תחילה. והשיב הרדב"ז, שבאמת על פי ההלכה בש"ס ופוסקים אין לזה שום היתר, אלא שכפי הנראה טעם המנהג הוא בהיות שאנו בגלות בין הישמעאלים ימ"ש, שהם נוהגים כבוד גדול בבתי טומאותיהם ועומדים שם צפופים וחלוצי מנעלים ומצייתים לקול הכומר או השייח שהם מציגים שם את הצגותיהם, ובעוונותינו הרבים כשרואים בשמי מרום שבני ישראל מדברים בשעת חזרת הש"ץ, נהיה הקטרוג גדול מאד, איך יתכן שאין בני ישראל נוהגים בכבוד ובדרך ארץ כלפי שמיא כמו שנוהגים להבדיל אלף אלפי הבדלות הישמעאלים בבתי טומאתם. בפרט בהיות שלפעמים נכנסים ישמעאלים לבית הכנסת ורואים איך שהיהודים מדברים באמצע חזרת הש"ץ, ומתחלל ח"ו שם שמים מאד בעיני הגויים. לכן הנהיגו לבטל לגמרי תפילת לחש, כדי שכל הקהל יצייתו לחזרת הש"ץ כדי לצאת ידי חובתם, ולא יתחלל שם שמים, את"ד הרדב"ז עיי"ש.

אינני אומר עתה לבטל לגמרי את תפילת שמונה עשרה בלחש, אכן בזאת הכל מודים שהללו שמדברים בעת חזרת הש"ץ טוב יותר שלא יבואו לבית הכנסת להתפלל, לא בשבת ולא ביום טוב. הרי בין כך ובין כך אין תפילתם תפילה בציבור, ולמה להם לבוא לבית הכנסת.

דברים אלו אמורים אפילו על סתם דברים בטלים, לשאול בשלום חבריו וכדומה, אולם בדרך כלל כשהיצר הרע שולט, מי שאין לו דרך ארץ כלפי מקום קדוש, כלפי שליח הציבור וכלפי ספר התורה, שוב לא יזהר גם מדברים אסורים, וסופו לבוא לידי דיבורי לשון הרע, ליצנות, רכילות, הוצאת שם רע ודברי חול בשבת. כי מאחר שהותרה לו הרצועה לדבר, הוא כבר עובר על הכל, גם על כמה וכמה איסורי תורה, בתוך בית ה' לכבוש את המלכה עמי בבית. לזה הדבר

ברור שאנשים כאלו טוב יותר שישבו בביתם, ואפילו את המגילה יקראו ביחד, כדקיימא לן להלכה (ה. מגילה ה.) שהמגילה נקראת אפילו ביחד, ובכלל כל מצות קריאת המגילה אינה אלא מדברי קבלה ומדברי סופרים, ואיך בשביל לשמוע מקרא מגילה יעבור על איסורי תורה. והגורם לכל הקלקול הוא חסרון הידיעה, שבני אדם הורגלו בדרכם הרעה, כל אחד רואה שגם חבריו עושים כן בבית המדרש וגם בין יושבי כותל המזרח יש המפמפטים באמצע התפילה, ולכן הוא מורה היתר לעצמו, רח"ל.

✽

בדברינו יבואר ענין מה שאמרו חז"ל (מגילה ז:) מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, והדבר תמוה, שהרי כל ענין מצות שמחת פורים הוא לשמוח על גס הצלת כלל ישראל, ואילו המשתכר עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי אינו יודע כלל את מהות יום הפורים, ואיך יהיה תלוי קיום המצוה בכך שלא ידע שהיא מצוה.

אלא שלכאורה יפלא איך היה בכוחו של המן הרשע לגזור על בני ישראל גזירה קשה כל כך, להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד וגו' ושללם לבז (אסתר ג, יג), וכפי שכבר עמדו על כך בנגמרא (מגילה יב.) מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה. גם יש לתמוה איך היה אפשר שתהיה לאחשורוש הרשע ימ"ש שליטה על אסתר הצדקת שהיתה משבע הנביאות (שם יד, א) והצלת כל ישראל היתה על ידה, הרי הכתוב אומר (תהלים קכב, ג) כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים, ומדוע לא עשה לה השי"ת גם כפי שעשה לשרה אמנו כשנלקחה לבית פרעה ואבימלך לכל יקרב אחשורוש אליה, וכבר הארכנו בזה בסעודת שלישית.

והנראה לומר, דהנה גם אחר גס פורים מצינו שהיו כאלה שהיו מטיילים דופי במדרכי הצדיק, כמו שאמרו בנגמרא (מגילה יב:), כנסת ישראל אמרה לאירך גיסא, ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני, מה עשה לי יהודי, דלא קטליה דוד לשמעאי דאיתיליד מיניה מרדכי דמיקני ביה המן, ומה שילם לי ימיני, דלא קטליה שאל לאגג דאיתיליד מיניה המן דמצער לישראל, ע"כ. והדבר פלאי, הרי מרדכי הוא האיש שידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק וזעקה גדולה ומרה (אסתר ד, א), והוא האיש ששלח את אסתר המלכה לסכן את חייה לפעול עבור הצלת ישראל, עד שלבסוף הרכיבוהו ברחוב העיר וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו (אסתר ו, יא), ונתנו אותו על בית המן, ואחר כל זאת עדיין ישנם חסרי לב המדברים סרה על

מרדכי ואומרים שבגינו היתה כל הגזירה, וטוב היה יותר אילו לא היה מרדכי מתגרה בהמן אלא כורע ומשתחוה לו.

כשאנו רואים שגם לאחר הנס עדיין היו כאלו שדברו סרה על מרדכי הצדיק, בידוע שהיה הדור ההוא דור שפל מאד, שהיה פיהם דובר נבלה כל כך עד אשר איש את רעהו חיים בלעו, שהרי אם אפילו את מרדכי מעבירים תחת שבט הביקורת, אם כן מי הוא זה אשר יצא נקי מתחת שבט פיהם. מצב בני ישראל בבבל אחר החורבן היה ירוד מאד והעניות היתה גדולה, כמו שכתבו המפרשים (עיין רש"י דניאל ד, כד; רש"י סוטה כא. בד"ה הן תהיו), ובהיותם יושבים באפס מעש היתה דעתו של כל אחד מהם נתונה לראות איזו קדירה מבשל חבירו, והיו יושבים כל היום ומלהגים פלוני עשה כך ואלמוני עשה כך, וכך הרבו בדיבורי לשון הרע ורכילות עד אשר היו מלעיבים אפילו במלאכי אלקים (דברי הימים ב' לו, מז), שהרי אם מדברים סרה על מרדכי, אם כן הרשות נתונה להטיל דופי גם בכרוך בן נריה וגם בעזרא הסופר, ואף אחד לא יצא נקי מתחת ידם, וחטא זה הוא שהביא אליהם את כל גזירת המן.

בהיות שאותו הדור היו מבזים תלמידי חכמים, שבכך הם מבזים את הקדושה, לכן מדה כנגד מדה אף כלי צנוע שהיה בידנו אף הוא נתבזה בעווננו כדברי הגמרא בתענית הנ"ל, ובעון זה נלקחה אסתר הצדקת ונמסרה לידי אחשוורוש הרשע. הם ביזו את הקדושה והטילו דופי בתלמידי חכמים, ובכך השפילו את כח הקדושה והגבירו את כח הטומאה, לכן נמסרה אסתר הצדקת לרשות הטומאה רח"ל, ואותו כלי צנוע אסתר המלכה שמרדכי הצדיק התאמץ בכל כוחו להצניעה, נמסרה לידי הסמרא אחרא. ואילו המן הרשע בעל הלשון הרע הגדול ביותר רמה קרנו (עיין מגילה יג, ע"ב אמר רבא לית רידע לישנא בישא כהמן), וגידל המלך אחשוורוש את המן בן המדתא וינשאהו וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו, וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כורעים ומשתחוים להמן (אסתר ג, א-ב). כי בהיות שבני ישראל עצמם היו מדברים לשון הרע איש על רעהו, הלך המן הרשע ודיבר לשון הרע על כל כלל ישראל.

הדבר דומה למה דאיתא בספרים הקדושים (ראה בעש"ט עה"ת פרשת משפטים אות ו) על הפסוק (שמות כג, א) אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס, שכשאדם מדבר ח"ו לשון הרע על רעהו, נוטל הס"מ את דבריו ומביאם לפני כסא הכבוד באמרו שגם פלוני אמר כדבריו. וזהו אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס, 'חמס' נוטריקון ח' ס"מ, דהיינו חבר לס"מ, שלא יתחבר וישתתף עם הס"מ להעיד על חטאי חבריו. ובאותו הדור מאחר שהמה דברו לשון הרע ורכילות, מדה כנגד מדה העמידו עליהם מן השמים את הרוצח הרשע הגדול ביותר שהוא יבוא וידבר

עליהם לשון הרע, ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיהם שונות מכל עם (אסתר ג, ח).

*

בילדותי ראיתי בספרי הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע (ספר המדות, ערך אמונה אות מח) שכתב: כשאומות מחרפין אותנו ביותר זה סימן על משיח, ע"כ. ומעודי תמהתי על פשר הדברים, שהרי מן החורבן ואילך בכל דור ודור אף פעם לא חדלו אומות העולם לחרף את ישראל, וכל מלכי מזרח ומערב מקצה העולם ועד קצהו כולם מחרפים את ישראל ותולים בהם את האשמה לכל מדוי העולם. ואיני זוכר בבירור אם שאלתי על כך את פי כ"ק אאמו"ר זי"ע או את אחרים.

אכן כשנתבונן במצב העולם בזמננו ניווכח לראות שכל כך לחרף ולגרף את כלל ישראל כפי שהוא בדורנו, ברור הדבר שלא היה כן אפילו בשעת חורבן הבית. בעת החורבן הניחו לכל הפחות לרבן יוחנן בן זכאי לבוא לפני אספסיינוס קיסר (גישן נז:), ויוסיפון היה מקורב לטיטוס הרשע (ראה יוסיפון פרק עח), ואילו בזמננו כל אומות העולם, כל כתבי העת וכל הבלדים, הגויים 'הטובים' והגויים 'הרעים', כולן כל עסקם הוא עם בני ישראל לחרפם ולגרפם. לנוכח זאת מוטל עלינו לפשפש במעשינו להבין מהו הגורם למצב זה.

על כך עלינו להודות על האמת ולומר, אבל אנחנו ואבותינו חטאנו, אנו עצמנו מבזים איש את רעהו, כל אחד בודק במומי חברו ומטיל בו דופי, ועבור סכסוך של כמה פרומות הוא עלול להפוך להיות לו לשונא מובהק. לכן מדה כנגד מדה, הרשעים הגדולים ביותר הלא הם הישמעאלים מחבלי הפת"ח וחבריהם עולים לגדולה, כפי שהיה גם בימים ההם שהמן הרשע שהיה אדם בזוי ביותר עבד מכור למרדכי (מגילה טו:), הוא נעשה לשר הגדול ביותר שהכל כורעים ומשתחוים לו, כי אם אכן טוב הדבר בעיני ישראל להלשין איש על רעהו, אזי מעמידים עליהם את המלשין הגדול ביותר, והוא נעשה שר וחשוב שהכל משתחוים לו והכל יראים ממנו, כמאמר ז"ל (מגילה יא). כל המיצר לישראל נעשה ראש, שכל מידותיו של הקב"ה חמה מדה כנגד מדה (פנהדרין ז.). ולכן גם בזמננו שונאי ישראל נשאו ראש וכל אומות העולם יראים מהם אימת מות, הכל כי כן ציוה להם המלך מלכו של עולם מדה כנגד מדה.

לרמוז על כך חורונו חז"ל, מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, לרמוז שכל סיבת הצרה בימי מרדכי ואסתר היתה מפני שהיו כאלו שאמרו ארור חז"ל אפילו על מרדכי, והאומר ארור על מרדכי סופו

שיאמר ברוך על המן, מדה כנגד מדה. אם נתמה ולא נבין איך היה בכוחו של המן הרשע להעזיז פנים כל כך, נדע שהכל היה בגין שהיו בעת ההיא כאלו האומרים ארור מרדכי, ובהיות שהיה הדור רגיל בלשון הרע ורכילות וליצנות עד שהטילו דופי בתלמיד חכם ובצדיק הדור להאשימו בכל צרותיהם, ובזיו בכך את צד הקדושה, על ידי כך גישאו את כח הטומאה והעמידו עליהם את המן הרשע, כי כשמבזים את התורה ולומדיה ומבזים את יראי ה' מנשאים בכך את כח הטומאה.

מִיָּמִי הפורים האלה עלינו ללמוד להזהר ולשמור את מוצא פינו שלא לדבר דברים אסורים. השיכור צריך להיות 'שיכור אויף די לינג, און ניכטער אויף די צינג' [שיכור על הריאה, ופיקח על הלשון]... כה יעזור השי"ת שלא יהיה לנו פה רע, כי אם פה קדוש, וכאשר שפה יהיה לפי סביב לסתום את פיו מלדבר שום דיבור, מלבד דיבורי תורה ותפילה, ואפילו בעלי בתים לא ידברו אלא דברים ההכרחיים, אזי כפי תחרא, יהיה לנו לתחרא ולשריון נגד הטומאה והסמרא אחרא, להפריד בין הס"מ ונוקבא דיליה, כמאמרם ז"ל (פנהדרק עב). פיזור לרשעים הנאה להם ונאה לעולם, כי כשיש כינוס לצדיקים, יש פיזור לרשעים, ומתרומום קרן הצדיקים. עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו א-ל (ישעיה ח, י).

תוכן הענינים:

- בענין האיסור להשחית בתי כנסיות ובתי מדרשות ותשמישיהם, שיש בכך איסור תורה ד'לא תעשון כן'.
- בחובת הזהירות בכבוד ספרי קודש, ועובדות מצדיקים איך שנוהרו בכבוד ספריהם.
- על הצורך לפאר ולרומם את בתי הכנסיות ותלמודי התורה, שהזנחתם היא בזיון התורה ח"ו.
- סיבת בזיונם של יראי ה' בזמננו היא לפי שאנו עצמנו אין נוהגים כבוד בבית הכנסת ובספרי קודש.
- מלפנים בישראל היו נוהגים כבוד בכל ראשי הקהל והעסקנים בהיות שהיו עוסקים בהם לשם שמים, אבל היום בהיות שגם המה אין כוונתם לשם שמים, אין העם נוהגים בהם כבוד.
- חומר חטא לשון הרע לפי שבכך מבזים את הקדושה שבקרב כל אדם מישראל, ומבזים את עם ה' ונחלתו אדם שהשי"ת אוהבו.
- ענין התענית כשנופל ח"ו ספר תורה, לפי שעל ידי שבני ישראל אינם נוהגים כבוד כראוי בתורה ובחלק הקדושה שבכל אדם מישראל, המה גורמים בכך לבזיון הקדושה.
- על ידי דיבורי קדושה יחוד קול ודיבור מייחדים שם הוי"ה ושם אדני" ב"ה, ואילו על ידי דיבורים אסורים גורמים ח"ו חיבור לצד הטומאה ופירוד ח"ו לצד הקדושה, והכל תלוי בפה.
- בחומר האיסור לדבר בעת התפילה וקריאת התורה, והדבר ברור שמי שאינו יכול לשום מעצור לפיו, טוב יותר שיתפלל ביחידות בביתו ולא יבוא לבית הכנסת.
- דורו של מרדכי היה לקוי בשמירת הלשון, כפי שאנו רואים שהיו מטילים דופי אפילו במדרכי הצדיק, ולכן מדה כנגד מדה העמיד עליהם השי"ת את בעל לשה"ר הגדול ביותר. ובגין שהיו מבזים את הקדושה שבקרב כל אדם מישראל, גרמו לכך לבזיון הקדושה, ונלקחה אסתר לבית אחשורוש.

לזכר עולם יהיה צדיק

רב האי גאון וצדיק נשגב, חסידא ופרישא נהורא נפישא,

מרא דכולא תלמודא, עמוד ההוראה

רבי אהרן בהר"ר אלטיר ברוך זצ"ל וויעדער

אב"ד לינז, וחבר הביד"צ דקהילתינו הק'

חותן המלך יבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

נלב"ע ה' ניסן תש"ע לפ"ק – תהא נשמתו צרורה בצרור החיים

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר פינחס לוי פריעדמאן הי"ו

לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח המו"מ בתויר"ש כמר דוד נ"ו

עב"ג בת הרה"ח מוה"ר ירחם פישל טויב הי"ו

למו"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר משה שמעון פאשקוס הי"ו

לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח המו"מ בתויר"ש כמר בנימין נ"ו

למו"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר גרשון [ברייב] ווייס הי"ו

לרגל שמחת הולדת הבת סימא גאלדא שתחי'

למו"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר מרדכי דוב ווידער הי"ו – ירושלים

לרגל שמחת תגלחת בנו יהוסף חיים נ"י

למו"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר חיים דוד פישער הי"ו

לרגל שמחת פדיון בנו בכורו יהושע יוסף נ"י

למו"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר דוד טעסלער הי"ו

לרגל שמחת הולדת הבן אליעזר עזריאל נ"י

למו"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

שעי"י איגוד חסידי צאנז

718.431.1055